

Jauja – XVI–XVII a. valstiečių „bažnyčia“¹

Abstract: According to the data collected from written sources, in the 16th–17th century, rites dedicated to ancient gods Gabjaujis, Žemelukas, and Puškaitis, as well as his helpers barstukai and markopoliai, were still performed in a drying barn. Folklore of the 19th – 20th century has it that the devil and other mythical creatures of legends – witches, brownies, and sprites – often make their appearance in a drying barn (or a barn).

Pastato pavadinimas ir paskirtis

Rašytinių šaltinių duomenimis, XVI–XVII a. pasiturinčio valstiečio sodyboje būta nuo kelių iki keliolikos įvairios paskirties pastatų. Casparas Hennenbergeris 1595 metais rašo, jog Prūsijos lietuviai, be senojo namo ir naujos stubos, dar turėjo kelias klėteles, taip pat pastatų grūdams džiovinti, javams kulti, duonai kepti, alui daryti, drabužiams skalbti, maudytis ir t. t.² Bėlieka apgailestauti, kad Hennenbergeris nesuminėjo visų sodybose stovėjusių pastatų ir nenurodė daugelio jų pavadinimų. Bemaž šimtmečiu vėliau, t. y. 1690 metais, Teodoras Lepneris, be jau paminėtųjų dviejų gyvenamųjų namų (namo ir stubos), dar išvardija tokius sodyboje buvusius pastatus: maltuvę (*Maltuwe*), su keliomis rankinėmis girnomis; klėtį (*Klete*, *Kleth*, *Klethe*); jaują (*Jaugen*, *Jauge*), kurioje džiovinami ir kuliami javai (kūrenamoji jaujos patalpa drauge buvo ir pirtis); daržinę (*Scheune*) javams ir pašarui sukrauti³. Mato Pretorijaus duomenimis, turtingo Nadruvos valstiečio sodyboje XVII a. pabaigoje buvo apie dvidešimt pastatų. Be jau išvardintųjų, dar minimi tvartai ir lininė (*Brachstube*)⁴.

Išsamiausia XIX a. valstietiškos sodybos su joje esančiais pastatais aprašo autoriumi laikytinas Simonas Daukantas. Pastebima, jog tuo metu Žemaitijos sodybose būdavo dešimt pastatų: namas (*nomis*, *nomas*, *nomaitis*), troba arba seklyčia (*trobos arbo swetlicze*), kūtė (*kutie*),

reja (*reji*) su kluonu (*kluonu*) ir duoba (*douba*), ant kurios įrengtas doris arba salyklininkas, ubladė (*ublade*) su duonkepe ir kamarėle girnoms bei namų ruošos rykams laikyti, stoginė arba daržinė (*stogini ar daržini*), pirtis (*pirti*), kalvė (*kalwę*), ublas (*ublas*) dervai ir degutui degti⁵.

Sekant jau paminėtų ir kitų XVI–XX a. rašytinių šaltinių duomenimis, jauja laikytina vienu svarbiausiu to laikotarpio ūkinės paskirties statiniu, nes joje laikomi, džiovinamai ir kuliama iš laukų suvežti javai, džiovinami ir minami linai bei kanapės, džiovinamas salyklas ir net periamasi⁶. Beje, šio pastato pavadinimas atskiruose Lietuvos regionuose, o kartais ir tame pačiame, įvairuoja: kluonas, jauja, klojimas, klaimas, duoba, rėja, kisimas, skūnia⁷. Izidorius Butkevičius linkęs šį pastatą vadinti kluonu, nes, jo manymu, „kiti pavadinimai atskirose Lietuvos vietose kartais reiškia tik atskiras kluono dalis“⁸. Tačiau galima teigti ir kitaip – pavadinimų įvairovė bent iš dalies atspindi statinio raidą ir informuoja apie pirminę jo paskirtį. Antai klojimas ir kluonas sietini su veiksmazodžiu kloti⁹, jauja – su veiksmazodžiu jáuti *rausti, versti, maišyti* (plg. prijáuti –*pridžiauti, pristatyti javų jaujoje*); duoba – su duobti *padaryti įdubimą*; kisimas¹⁰ – su kisti, -a, -ė *džiauti jaują (kimšti jaują džiovinimui)*; užkisti, užkisa, užkisė *pridžiauti jaują*. Dar du pavadinimai pasiskolinti iš kaimynų: rėja – iš latvių kalbos *rija*¹¹, na, o skūnė – iš vokiečių *Scheune*.

Remiantis kalbos duomenimis, kuriuos iš senųjų raštų surinko Konstantinas Jablonskis¹², konstatuojama, kad jaujų (kluonų) Lietuvoje buvo jau XVI amžiuje¹³. Tačiau neatmestina ir tikimybė, kad šio pastato pirmtakų Lietuvoje jau būta ir anksčiau. Antai Daukantas rašo: „Piteus garsos žwajsdžinys kelaudams po sziurę par penkis szimtus metu pirm gimimo Krystaus minwo jau tou trobesį sawo kelonęs rasztusi, kajpo stebuklingą ir negirdietą daktą“¹⁴.

Tačiau XVI–XVII a. jauja – ne tik ūkinės paskirties statinys, bet ir to meto valstiečio „bažnyčia“, t. y. vieta, kurioje aukojama ir atliekamos kitos apeigos seniesiems dievams. Priežastis – pagoniškosios religijos nuosmukis, prasidėjęs sykiu su krikštu Lietuvoje ir Žemaitijoje. Išgriovus senąsias šventvietes, reikėjo ieškoti kitų vietų apeigoms atlikti.

Aukojimai jaujose XVI–XVIII a. rašytinių šaltinių duomenimis

1. Pirmosios žinios apie aukojimus jaujose mus pasiekia iš XVI a. šaltinių. XVI a. pirmojoje pusėje nežinomo autoriaus vokiečių kalba rašytoje *Sūduvių knygelėje* išsamiai pavaizduota jaujoje (*in die scheuren*) atliekama ožio aukojimo apeiga, kuri, sprendžiant iš aprašo, vyksta bent du kartus per metus – pavasarį ir rudenį:

„Darnach furen sie Inen in die sheuren¹⁵, da heben sie den Bock auff, gehhen alle vmbher. Der Wourschkaiti ruffet aber einmal alle götter an wie oben, vnd hat sich vmbschurtz vnd spricht: das ist das lobliche heilige gedechtnis vnserer Veter, auff das wir versönen den zorn vnserer Götter, vnd Sticht den Bock...“¹⁶

Jauja šiam ritualui pasirenkama dėl kelių priežasčių. Pirmoji – reikalinga erdvi patalpa, į kurią galėtų sueiti „keturi arba šeši kaimai“; antroji – galimybė kūrenti ugnį, ant kurios verdama aukojamo ožio mėsa ir kepami kvietinės tešlos papločiai; trečioji – jaujos paprastai statomos atokiau nuo kitų pastatų, vadinasi, atsiranda galimybė atlikti apeigas nesibaiminant, kad jas sutrukdytys pakeleiviai, o dar labiau – krikščionybę skleidžiantys ir su pagoniškomis apeigomis visokias būdais kovojantys vizitatoriai; ketvirta – jauja yra būtent ta patalpa, kurioje laikomi pagrindiniai, svarbiausieji žemdirbio visų metų triūso vaisiai – nupjauti javai, nurauti linai bei kanapės.

Sūduvių knygelės duomenimis, jaujoje (*In Ire Scheuren, in der scheuren*) dar aukojama dievo Puškaičio pagalbininkams markopoliams bei barstukams ir jūrininkų dievui Bardaičiui (*Bardoayts*). Barstukams ir markopoliams jaujoje ant stalo dedama alaus, duonos, sūrio, sviesto, virto ir kepto [maisto], o Bardaičiui – virta žuvis¹⁷.

Panašiai, Pėterio Šmito liudijimu, ir kaimynai latviai vėlių mėnesį jaujose (taip pat pirtyse, tvartuose) vaišindavo mirusiuosius protėvius. Šeimnininkas nešdavo vėlėms mėsos, košės, sūrio ir alaus. Vaišės paruošus, jaujos (pirties, tvarto) durys būdavo uždaromos, kad niekas besimaitinančioms vėlėms netrukdytų. Po kurio laiko žiūrėta, kiek ko suvalgyta ir pagal tai spręsta, ar derlingi bus ateinantys metai. Likusį nuo mirusių protėvių maistą suvalgydavo patys namiškiai¹⁸.

2. Apie aukojimus jaujose duomenų randame ir Jono Maleckio-Sandeckio 1551 metais lotynų kalba rašytame laiške Jurgiui Sabinui (*Epistola ad Georgium Sabinum*). Maleckis-Sandeckis, kaip žinia, naudojosi *Sūduvių knygelės* duomenimis¹⁹, tad ir ožio aukojimo apeigos bei aukojimai Puškaičio pagalbininkams barstukams aprašyti bemaž identišškai. Tačiau netikslumų čia dėl tam tikrų priežasčių neišvengta. Perpasakojant vokiečių kalba rašytą veikalą lotyniškai, vokiškajam *Scheune* parinktas atitikmuo *horreum*.

„His deamonibus inuocatis, quotquot adsunt in horreo [čia ir kitur paryškinta mano – R. B.], omnes simul extollunt caprum, sublimemque tenent, donec canatur hymnus; quo finito, rursus demittunt ac sistunt caprum in terram. Tum sacrificulus admonet populum, ut solenne hoc sacrificium, a majoribus pie institutum, summa cum ueneratione faciant, eiusque memoriam religiose ad posteros conseruent. Hac conciuacula ad populum habita, ipse mactat uictimam, sanguinemque patina exeptum dispergit. Carnem uero tradit mulieribus eodem in horreo coquendam. Hae interea dum caro coquitur, parant e farina siliginea placentas, quas non imponunt in furnum, sed uiri focum circumstantes, hinc illinc per ignem iaciunt absquecessatione, tamdiu quoad illae indurescant et coquantur. His peractis, epulantur atque helluantur tota die ac nocte usque ad uomitum“²⁰.

Eugenija Ulčinitė cituotą tekstą į lietuvių kalbą verčia taip:

„Sukvietę šiuos demonus, visi esantieji *svirne* kartu pakelia ožį ir pakeltą laiko, kol giedamas himnas. Jį pabaigę, ožį vėl nuleidžia ir pastato ant žemės. Tada vyriausiasis žynys ragina žmones su didžiausia pagarba atlikti šį protėvių pradėtą, dievams patinkamą aukojimą ir jo atminimą šventai išsaugoti palikuonims. Pabaigęs šią trumpą kalbą, pats papjauna gyvulį, o kraują, į lėkštę surinktą, iššlaksto. Mėsą atiduoda moterims ten pat *svirne* iškepti. Kai mėsa kepa, moterys daro iš kvietinių miltų paplotėlius, kurių nešauna į duonkepę krosnį; vyrai apstoję aukurą, be perstojo mėto juos per ugnį iš vienos pusės į kitą tol, kol šie sukietėja ir iškepa. Tai padarę, puotauja ir linksminasi kiaurą dieną ir naktį iki vėmimo“²¹.

Svirne (*in horreo*), o ne jaujoje, sekant Maleckio-Sandeckio veikalo vertimu į lietuvių kalbą, aukojama ir barstukams²².

Akivaizdu, kad į *svirną* negalėtų sutilpti „žmonių minia“, o dar mažiau tikėtina, kad *svirne* būtų kūrenama ugnis ar įrengiamas aukuras.

Svirnas (žemaičių – klėtis), kaip žinia, nuo žemės ant medžio trinku ar akmenų pakeltas ir storomis lentomis grįstas pastatas, skirtas grūdams, miltams, mėsai, buities daiktams, ūkio padargams, o didesnis – ir miegojimui, įrengiant tam reikalui dar ir vieną ar dvi kamaras²³. Jokia krosnis arba aukojimams skirtas ugniakuras (aukuras) svirne, dėl jau išvardytų priežasčių, niekada nebuvo ir negalėjo būti statomas, tad ir aprašytosios aukojimo apeigos čia negalėjo būti atliekamos. Vadinasi, ne itin tiksliai (itin netiksliai) laikytinas lotynų *horreum* vertimas į lietuvių kalbą.

Tiesa, K. Kuzavinio žodyne, kuriuo, matyt, ir naudojosi vertėja, iš tikrųjų nurodoma, jog *horre|um*, *ī* yra sandėlis; klėtis, svirnas²⁴. I. Ch. Dvoreckio žodyne greta *horreum*, dar surašyti ir paaiškinamieji žodžiai *frūmentarius*, (javų, grūdų sandėlis); *penāri|us*, *a*, *um* maisto sandėlis²⁵, kurie šiek tiek verčia abejoti *horeum* vertimo į lietuvių kalbą tikslumu. Juk XVI–XIX a. jauja valstiečiams ir buvo ne kas kita, kaip javų, grūdų (tiesa, nekultų) sandėlis. Tik išdžiovinti, iškulti ir išvėtyti, t. y. atskirti nuo pelų, grūdai buvo pernešami į kitą „javų, grūdų sandėlį“ – svirną (klėtį). Čia (atokiau nuo ugnies bei saugiau nuo vagių ir pelių) dalis paprastai į aruodus supiltų javų naudojami maistui, kiti – rūpestingai išlaikomi iki naujos sėjos. Galutinai lotyniško *horeum* reikšmės XVI amžiuje ir vertimo į lietuvių kalbą problemą padeda išspręsti XVI a. lotynų – lenkų kalbų žodyne pateikiamas lotyniško *horreum* lenkiškas atitikmuo *gummo / stadola* reikšme „kluonas, klojimas, jauja“²⁶.

3. Lukas Davidas 1573–1583 metais rašytoje *Prūsijos kronikoje*, taip pat remdamasis jau minėta *Sūduvių knygele*, dar kartą perpasakoja informaciją apie jaujose arba daržinėse (*Gurben oder Sheunen*) atliekamus aukojimus jūrų dievui Gardaičiui (*Gardoaits*)²⁷ bei dievo Puškaičio pagalbininkams – markopoliams ir barstukams²⁸. Kadangi abu veikalai parašyti vokiečių kalba, rikto dėl aukojimo vietos įvardijimo ir vertimo į lietuvių kalbą išvengta.

Be paminėtų perpasakojimų, Davidas pirmasis aprašė ir dar niekie- no iki tol neskelbtą pasakojimą apie aukojimus, kurie taip pat atliekami jaujoje: „...aukojimą vaidila (*Waideler*) atlieka ne savo namuose, bet pas ligonį ar rūpesčių prispaustąjį <...> Be to, jis šito neatlieka name, kuria- me gyvena ligonis su savo žmona, vaikais ir tarnais, ir ne tvarte, o jaujo- je (*im Gorben*); tai toks pastatas, kurį prūsų valstiečiai statosi, kad galētu

jame džiovinti javus, ten, kur neturi jaujų (*Gorben*), aukoja daržinėse (*die Sheunen*). Į tokius nuošalius pastatus, kur slapta atlieka ši velnio darbą, susirenka keletas vyriškos lyties asmenų, kadangi nei žmonos, nei tarnaitės ten neleidžiamos. Prieš pradėdant turi būti uždegtas didelis laužas; tada šeimininkas turi išvesti tą, ką nutarė paaukoti dievams“²⁹.

4. Motiejus Strijkovskis, naudodamasis *Sūduvių knygele* perpasakoja apeigas, kurių metu pagerbiami ir vaišinami Puškaitčio pagalbininkai barstukai. Strijkovskio duomenimis, stalas su aukojimui skirtu maistu dengiamas jaujoje (*w gumnie*)³⁰.

5. Iš Jono Lasickio veikalo fragmento galima spėti, jog aukojimo ritualas, skirtas deivei Gabijai taip pat buvo atliekamas jaujoje: „Cum autem nimia aestatis breuitas, fruges demesses, plane siccari non sinat, fit hoc sub tectis ad ignem“³¹. Tiesa, nėra žinoma, nei kas, nei kaip buvo aukojama Gabijai, nes Lasickis iš visos apeigos užrašė tik maldos fragmentą³², tačiau vieta, kurioje galima džiovinti suvežtus javus „pastogėse prie ugnies“, to meto valstiečio ūkyje gali būti tik viena – jau minėta jauja.

Tą patvirtina ir vienos latvių dainos fragmentas, kuriame prašoma šv. Lauryno apsaugoti jaują nuo ugnies ir padėti iškulti javus:

*Palīdzi, Labrenci, rijiņu kult,
Cel augstu dūmiņus, zemu dzirkstelītes
(Padēki, Laurynai, jaujā iškulti,
Aukštai kelki dūmus, žemai kibirkštēles)
28774*³³.

Šmito teigimu, Latvijoje XX a. pradžioje „labai daugelyje kiemų tebeatliekamos pagoniškų laikų apeigos, kad apsaugotų trobas nuo gaisro“. Ir tos apeigos atliekamos ne kur nors kitur, bet jaujoje: „Iš ryto prieš saulėtekį šeimininkas, niekam nematant, eina jaujon, vienoje rankoje nešdamasis indą su vandeniu, o kitoje – akmenį ir saują „geležinių dilgėlių“. Vandenį pastato jaujoje ant krosnies, o dilgėles su akmeniu po tam tikrų ceremonijų padėda ant lango, dilgėles apačioje, o akmenį ant jų. Taip esą namai apdraudžiami nuo visų gaisro pavojų“³⁴.

6. Vilniaus kolegijos jėzuitų metinės ataskaitos, rašytos XVI a. pabaigoje – XVII a. pradžioje, laikomos originaliais, t. y. realius to laikotarpio

įvykius vaizduojančiais darbais. Aptariamajai temai itin reikšmingi yra bent du šių ataskaitų (1600 ir 1605 metų) epizodai. Štai 1600 metų ataskaitoje rašoma:

„Alibi lapides nonparui *in horeeis*, in terra defossi, superficie plana sursum versus, non terra sed stramine contacti asseruantur, quos Deyues appellat, atque vt custodes frumentorum et pecorum religiose colunt...“³⁵.

„Kai kur *svirnuose* yra saugomi į žemę įkasti nemaži akmenys, plokščiu paviršiumi apversti aukštyn, ne užkasti žeme, bet apkloti šiaudais; juos vadina deivėmis (Deyues) ir kaip grūdų bei galvijų saugotojus pamaldžiai garbina...“ (vertė Eugenija Ulčinaite).

Toliau šiame tekste gan detaliai aprašoma, kas, ką ir kaip šioms deivėms aukoja, ir kokios bausmės gali susilaukti tinkamos pagarbos šiems akmenims nerodantys³⁶.

1605 metų ataskaitoje teigiama, kad sugabenę iš laukų javus, jie ruošia puotą, kurios metu pjauna ir ant ugnies svilina gaidį, paskui pranašauja būsimų metų derlių, o *svirny* pakraigėse (*ad aliorum vicinorum horrea*) sukabina vežimų tekinius, kad piktosios dvasios „vogčiomis neperneštų derliaus į kaimynų *svirnus*“ (vertė Eugenija Ulčinaite)³⁷.

Regis, kad šių fragmentų vertimai lietuvių kalbą taip pat taisytini. Abiem atvejais (dėl jau anksčiau paminėtų priežasčių) kalbama apie apeigas, atliekamas jaujose, t. y. valstiečių pastatuose, kuriuose nėra nei lentomis grįstos aslos, nei tomis pačiomis lentomis arba kartimis užklotų lubų. Tik jaujoje, kaip jau minėta, yra galimybė kurenti aukojimui skirtą ugnį, taip pat tik čia gali būti įrengta ir nuolatinė aukojimo vieta (namų altorius) – įkastas į žemę (plūktą aslą) plokščias akmuo, kuris šiokiadieniais apklojamas šiaudais³⁸.

7. 1673 metų Theodoro Schultzo rūpesčiu išleistoje Kristupo Sapūno lietuvių kalbos gramatikoje pirmą kartą paminėtas dievas Gabjaujis: „... Gabjaujis, Deus horreorum“. Kazimiero Eigmino vertimas į lietuvių kalbą: „...Gabjaujis (klėčių dievas)“³⁹. Akivaizdus vertimo netikslumas⁴⁰. Tačiau prikišamai rodo ir pati teonimo Gabjaujis daryba bei etimologija. Sekant Kazimieru Būga, čia įžiūrėtinas sudurtinis žodis, sudarytas iš šaknies *gab-*, reiškiančios „gaubti“, „dengti“ ir žodžio jauja⁴¹.

8. Daug žinių apie aukojimus seniesiems dievams, kurie atliekami jaujoje taip pat ir jaujoje atliekamas kitas apeigas, XVII a. pabaigoje per-

teikia Pretorijus. Be ankstesniųjų autorių perpasakojimų apie aukojimus jaujose, skirtus kaukučiams (bezdukams, markopoliams)⁴², Pretorijus užrašė ir XVII a. dar gyvavusių papročių ar paties stebėtu apeigu.

Originaliu laikytinas Pretorijaus aprašas apie vestuvių metu vykusias jaunamartės įvesdinimo į vyro ūkį apeigas, kada marti turi apdovantoti visus trobesius. Teigiama, kad į jaują (Jawja) nuotaka „uoliai įmeta pyragą“⁴³. Kitas Pretorijaus aprašytas epizodas bent iš dalies atsako į klausimą, kodėl, kam ir kokių tikslu ši apeiga atliekama. Gavęs žinių, jog moteris jaujoje kartais pasikalba „su savo velniu“, Pretorijus su bičiuliu slapčiomis ją pasekė ir regėjo, kaip ši „sukalbėjo daug maldų ir atliko keistų apeigų, kol pagaliau šaukėsi Žemeliuko (Zemeluks), kad jis duotų jai žinią, kur galima rasti vagį“⁴⁴. Iš šio aprašo matyti, jog XVII a. slapta dar atliekamos apeigos seniesiems dievams, kurie krikščionių akimis jau yra ne kas kita kaip velniai.

Aptariamajai temai reikšmingas ir Pretorijaus pasakojimas apie Gabjaujo šventę. Teigiama, kad Gabjaujis (*Gabjaugis*) yra: a) „tai lyg kūlimas jaujoje, arba klojime, kur džiovina ir kulia javus, tokį klojimą vadina jauja“; b) „tarsi jaujų šventė, keliami dievui Gabjaujui (*Gabjaugia*); c) „jaujos, javų ir ugnies dievas, taip bent išeina iš jų maldų, toje šventėje kalbamų“⁴⁵. Iš pastarosios pastabos matyti, kad Pretorijus pats priskyrė Gabjaujui jaujos, javų ir ugnies funkcijas, remdamasis, kaip jis pats teigia, šventės metu kalbamom maldom⁴⁶.

9. Jokūbo Brodovskio (1713–1744) žodyne jau randame žinių apie du jaujoje reziduojančius dievus – Gabjaują ir Jagaubį („Divitarium. Gabjauja“ ir „Vulkanus. Jagaubis, Ugnis ſzwénta. Feuer Goot“, t. y. Gabjauja – turto, gausos; Jagaubis – šventa ugnis, ugnies dievas)⁴⁷. Tikėtina, jog Brodovskis, naudodamasis Pretorijaus veikalais, o galbūt ir Sapūno gramatika, iš vieno dievo padarė du – paprasčiausiai atskirdamas jų funkcijas.

10. Sekant Brodovskiui bemaž taip pat Gabjaujis ir Jagaubis apibūdinami ir Pilypo Ruigio žodyne (Gabjauja, os – die Göttin des Reichthums; Jagaubis, bjo – Vulcanus der Heyden, t. y. Gabjauja, os – turto deivė, Jagaubis – pagonių Vulkanas, t. y. ugnies dievas) bei Kristijono Gotlybo Milkaus, kuris mitinę informaciją perrašė iš Pilypo Ruigio, žodyne (Gabjauja, jos – die Göttin des Reichthums der alten Littauer; Jagaubis, bjo – Gott des Feuers der Heiden, t. y. Gabjauja, jos – senovės lietuvių turto deivė; Jagaubis – pagonių ugnies dievas)⁴⁸.

Apibendrinant XVI–XVIII a. rašytinių šaltinių informaciją, pastebėtina, kad duomenų apie aukojimus seniesiems dievams jaujose yra kur kas daugiau nei iki šiol manyta (dalis jaujose atliekamų apeigų dėl vertimo netikslumų buvo perkelta į svirną). Tai leidžia teigti, kad aukojimai jaujose aptariamuoju laikotarpiu buvo plačiai praktikuojami. Rašytinių šaltinių informaciją patvirtina ir XIX–XX a. pr. sakmės bei tikėjimai, rodantys aukojimo jaujose tradicijos refleksijas.

Jauja XIX–XX a. tautosakoje, tikėjimuose

Pirmiausia čia minėtinos sakmės ir tikėjimai apie aitvarus (latvių – jaujos poną, dvasias). Itin populiarios sakmės apie jaujoje javus kuliantį (gausinantį), iš kaimynų jaujų grūdus nešantį ir už tai šeimininkės maitinamą aitvarą⁴⁹. Atkreiptinas dėmesys į du svarbius dalykus – aukas (maistą) aitvarui ir aitvaro išvaizdą. Dažniausiai aitvaras, kaip žinia, išvaizduojamas gaidžio arba ugninės gyvatės pavidalu. Abu šie aitvaro įvaizdžiai susiję su jaujoje XVI – XVII a. vykusiomis apeigomis. Prisiimtina, kad gaidys (višta) dažniausiai aukojami tiems dievams, kurie lemia žemdirbystės (ypač) javų sėkmę. Antrasis (ugninis) aitvaro pavidalas glaudžiai susijęs su jaujos krosnimi, joje kūrenama ugnimi. Yra sakmių, kuriose sakoma, kad būtent ant jaujos krosnies šeimininkas turi padėti aitvarui maistą⁵⁰. Sakmėse taip pat minimas aitvaro kerštas už tyčia ar netyčia apmainytą maistą (vietoj kiaušininės pridėjama mėšlo) – sudeginta jauja. Beje, pasitaiko sakmių, kuriose kerštuoja ir pati jaujos ugnis. Abiem atvejais ižiūrėtinos dievo Gabjaujo, t. y. jaujos ugnies dievo refleksijos XIX–XX a. pr. tautosakoje. Tą iš dalies patvirtina ir latvių tikėjimai: „Rudenį, pirmą kartą kuriant jaujoje ugnį, reikia nukirsti gaidžiui galvą ir jo krauju ištepti jaujos duris, tada nebus gaisro“⁵¹. Rudenį, pirmą kartą kuriant jaujoje ugnį, reikia į krosnį įmesti vištos kiaušini, tada grūdai bus apvalūs (dideli)⁵²; kūlimo pabaigtuvių gėrimo ir valgymo reikia pridėti į jaujos krosnį jaujos ponui (šeimininkui). Tos vaišės turi būti gausios, tada ir manuose bus visa ko pilna⁵³.

Iš krikščioniškosios pasaulėjautos paveiktų XIX a. pab.–XX a. pr. folklorinių šaltinių gerai žinoma, kad retai žmonių lankoma jauja ar pirtis – nelabųjų pamėgtos vietos (ano jaujoj buvę biesai išimetę; vidurnaktį susirenka į pirtį velniai; naktį paprastam laike vokietėlių prigurmėjo

jauja⁵⁴). Minėtinos ir sakmės, kuriose bernas (mergina) susilažina, kad jis (ji) nueis į jaują, žinodami, jog jose lankosi arba nuolat gyvena velniai, ir parneš arklus, perų⁵⁵, spragilą, kartelę⁵⁶; sakmės apie jaujoje, kurioje naktimis kulia, lankosi velniai, isiprašiusius (sutikusius) permiegoti pakeleivius⁵⁷; sakmės apie jaujoje besilankančias ar nakvojančias laumes⁵⁸.

Iš čia radosi įvairūs draudimai arba tikėjimai, jog naktį į jaują iš viso nereikia eiti, o jei jau prispyrė būtinybė – imtis reikiamų apsaugos, apsaugojimo priemonių. Pasak vieno tokio tikėjimo, „Kūčių vakarą reikėdavę iš anksto parsinešti gyvuliams pašaro, nes naktį negalima būdave į kluoną įeiti – dvasios klojime kuldavusios ir įėjusius mušdavusios šakėmis per nugaras“⁵⁹. Balio Buračo liudijimu, kad laumės jaujose linų naktimis nemintu, mintuvuose kryželiai įkerpami, o mintuvai sukalami šermukšninėmis vinimis, Joninių žolėmis apraišiojami, o nekart jauja ir kunigų šventinama, bet visa perniek – „tų nelabųjų bjaurybių niekaip negali išvartyti“⁶⁰. Panašūs draudimai bei tikėjimai žinomi ir latviams. Sakoma, kad jaujoje gyvena velnias, todėl vieni vaikai į jaują negali eiti⁶¹. Dar sakoma, kad jei jaujoje girdimas koks triukšmas, reikia pirma persižegnoti ir tik tada galima įeiti⁶², o kūrenant jaujoje ugnį, nevalia miegoti, nes velnias gali įmesti į ugnį⁶³.

Matyt, iš čia radosi ir su žmogaus gyvenamąja aplinka, sodybos pastatais susiję velniavardžiai (populiariausi – jaujinis, pirtinis), kuriuos savo darbuose yra aptarę Norbertas Vėlius⁶⁴ bei Birutė Jasiūnaitė⁶⁵. Tas pats paskytina ir apie frazeologizmus „kaip velnias jaujoje“⁶⁶, „velniai eina į pirtį“⁶⁷, „kaip velnias jaujos degti“⁶⁸, „pūkščia kai velnias po pirčiai“⁶⁹, „blaškosi kaip laumės jaujoje“⁷⁰, *žembės*⁷¹ *ponas* (velnias) ir t. t. Analogiška ir patarlių: „Su velniu neik an pirtį“, „Pirty ar jaujoj – kaip velnio saujoj“, „Isileisk velnią į pirtį – tuoj užlips ir ant plautų“⁷² prigimtis.

Nepaisant to (o gal kaip tik dėl to), kad kunigai pamoksluose jaujas vadino šėtono lizdais, paleistuvysčių vietomis, jaujos iki pat XX a. antrosios pusės išliko įvairių susiejimų, teatralizuotų darbų pabaigtuvių, lietuviškų vakarų ir vaidinimų vieta. Minėtini iš XX a. pradžios etnografų aprašų žinomas paprotys per linų mynimo pabaigtuves į dar nebaigusių linamymio kaimynų jaują nešti antropomorfinę baidyklę – kuršį⁷³ (šis paprotys labiausiai žinomas Žemaitijoje⁷⁴); „ridiko“ nešimas baigus kūlę⁷⁵, Morės gaminimas ir saugojimas⁷⁶, supimasis per Velykas⁷⁷; vakarėliai su vaidinimais, gavę klojimo teatro vardą⁷⁸.

Išvados

1. XVI–XVII a. rašytinių šaltinių duomenimis, jauja – ne tik vienas svarbiausių to meto ūkinės paskirties statinių, bet ir valstiečio „bažnyčia“, t. y. vieta, kurioje aukojama ir atliekamos kitos apeigos seniesiems dievams.

2. Jauja šiam ritualui pasirenkama dėl kelių priežasčių. Pirmoji – reikalinga erdvi patalpa, į kurią galėtų sueiti „keturi arba šeši kaimai“; antroji – galimybė kurenti ugnį, ant kurios verdama aukojamo ožio mėsa ir kepami kvietinės tešlos papločiai; trečioji – jaujos paprastai statomos atokiau nuo kitų pastatų, vadinasi, atsiranda galimybė atlikti apeigas nesibaiminant, kad jas sutrukdyt pakeleiviai, o dar labiau – krikščionybę skleidžiantys ir su pagoniškomis apeigomis visokias būdais kovojantys vizitatoriai; ketvirta – jauja yra būtent ta patalpa, kurioje laikomi pagrindiniai, svarbiausieji žemdirbio visų metų triūso vaisiai – nupjauti javai, nurauti linai bei kanapės.

3. XVI–XVII a. buvusį jaujos išskirtinumą patvirtina ir krikščioniškosios pasaulėžiūros paveikta XIX – XX a. tautosaka bei tikėjimai, rodantys aukojimo jaujose tradicijos refleksijas.

Išnašos

¹ Straipsnio parengimą finansavo Lietuvos mokslo taryba (sutartis Nr. LIT-5-1).

² Hennenberger, Caspar. *Der See, Ströme und Flüßer Namen, welche in d. Preuschen Mappen verzeichnet sind u. wie solche auff fürgehende weis leichtlich zu finden sein.* Königsberg: Osterberger, 1595, S. 161.

³ Lepneris, Teodoras. *Prūsų lietuvis.* Parengė Vilija Gerulaitienė. Vilnius, 2011, p. 182–183.

⁴ Prătorius, M. *Deliciae Prussicae oder preussische Schaubühne, herg. von Dr. Pierson,* Berlin, 1871, S. 107–110, 114.

⁵ *Budą senovės – Lėtuviū Kalnienū ir žámajtiū iszrazę* Pagal senovės Rasztū Jokyb's Laukys. Petropilie Spausdinie pas C. Hintze 1845 (prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?submit=Per%C5%A1okti+%C4%AF&biExemplarId=933&psl=34>; žiūrėta 2012 05 30).

⁶ Rėjoje, Daukanto liudijimu, „... jāvus sausūs isz dōubos iszindamijis, ant kluonu paklojusis kulę. Toie rėjoie buo ketvirtajniis rentinys auksztesnis ož rējos sijnas dōubo wadinams mažne posę rējōs pžemous so kakalo, korioie jāvus dziowino, qnt to dōubo buo dōrys arba šaliklinikas, koremi buo langalis garwilko wadinamas kame salyklā dziowino, pažastiesi tōs dōubos buo peludes kor pelus pylę. Pas netortingusius toie dōubo pieries, nesgi qnt kakalu buo krosnes sokrauta“ (ten pat, p. 25–26).

⁷ Šiame straipsnyje minėto ūkinio pastato pavadinimai vartojami sinonimiškai, atsiribojant nuo gausybės kitų leksemų – kluonas, jauja, klojimas, duoba, rėja, kisimas –

reikšmių. Plačiau žr.: LKŽ (prieiga per intrernetą – <http://www.lkz.lt/>): jáuja - *kārenama kluono dalis, kur džiovinami linai arba javai; džiovykla; kluonas (klojimas) su tokia džiovykla; ats-kira troba, kurioje linus džiovinina ir mina; pirtis; pastatas javams krauti ir kultii; klojimas, kluonas; klaimas - klojimas, javų priklotas klojimo padas, kultuvais kuliant;*
klojimas - *trobėsys javams laikyti, kluonas;*
klūonas - *trobėsys javams krauti, klojimas;*
dúoba – *jauja;*
rejà - *javų kraunamas trobėsys su džiovykla, klojimu; jauja; javų ar linų džiovinamas pastatas;*
kisimas – *kluonas, klojimas.*

⁸ Butkevičius, Izidorius. *Lietuvos valstiečių gyvenvietės ir sodybos. Iš Lietuvos kultūros istorijos*. Vilnius, 1971, p. 192.

⁹ Žr. Būga, Kazimieras. *Raštai*. t. 2, Vilnius, 1959, p. 343.

¹⁰ Ten pat, 355.

¹¹ Plg. latvių *rija* – jauja (žr. J. Balkevičius, J. Kabelka. *Latvių kalbos žodynas*. Vilnius, 1977, p. 558.

¹² Jablonskis, Konstantinas. *Lietuviški žodžiai senosios Lietuvos raštinių kalboje*, d. 1. Kau-nas, 1941, p. 78–85.

¹³ Butkevičius, Izidorius. *Lietuvos valstiečių gyvenvietės ir sodybos*, 1971, p. 193.

¹⁴ Ten pat, p. 26.

¹⁵ Vok. *Scheune* – skūnia, jauja.

¹⁶ Tada jie veda ožį į kluoną, pakelia ir visi eina aplink jį. Viršaitis dar kartą kreipiasi šaukdamas visus savo dievus kaip [aprašyta] anksčiau, prisijuošia prijuostę ir kalba: „Tai yra girtinas, šventas mūsų tėvų atminimas, kad atpirtume mūsų dievų rūstybę“, – ir nuduria ožį“ (vertė Vytautas Balaišis ir Sigitas Plaušinitis, žr.: *Baltų religijos ir mitologijos šaltiniai*. t. 2, sudaryt. Norbertas Vėlius, Vilnius, 2001, p. 132–133, 147–148; toliau – *BRMŠ*).

¹⁷ Ten pat, p. 148–149.

¹⁸ Šmitas, Pėteris. *Latvių mitologija*. Iš latvių kalbos vertė Dainius Razauskas. Vilnius, 2004, p. 94–95.

¹⁹ Nors *Sėduvių knygelė* išspausdinta vėliau negu Maleckio-Sandeckio laiškas Jurgiui Sabinui, Ingė Lukšaitės teigimu, Maleckis-Sandeckis „galėjo naudotis *Sėduvių knygelės* rankraščiais ar jų nuorašais, tada plitusiai Prūsijoje“ (žr. *BRMŠ*, t. 2, p. 200).

²⁰ Ten pat, p. 204.

²¹ Ten pat, p. 208–209.

²² Ten pat, p. 209.

²³ Butkevičius, Izidorius. *Lietuvos valstiečių gyvenvietės ir sodybos*. Vilnius 1971, p. 179–186.

²⁴ Prieiga per internetą <http://www.flf.vu.lt/index.php?id=874>. (žiūrėta 2012 02 10).

²⁵ Дворецкий, И. X. *Латвиско-русский словарь*. Москва, 1976, с. 480.

²⁶ Maczinsky, I. *Lexicon LatinoPolonicum ex optimis Latinae Linguae scriptoribus concin-natum*. Regiomonti Borvssiae: Typographus Ioannes Daubmannus, 1564, p. 158. Už šią nuorodą straipsnio autorius yra dėkingas dr. Rolandui Kregždžiui.

²⁷ *BRMŠ*, t. 2, p. 255, 287.

²⁸ Ten pat, p. 293.

²⁹ Ten pat, p. 250, 282–283.

³⁰ Ten pat, p. 514, 547. Beje, žodynuose nurodoma, jog lenkų *gumno* yra pasenęs, t. y. dabar nebevartojamas žodis (žr.: Valerija Vaitkevičiūtė. *Lenkų – lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius, 2001, p. 148).

³¹ „Kadangi vasara trumpa ir nupjautų javų jie nespėja gerai išdžiovinti, tą darbą už-baigia pastogėse prie ugnies“ (vertė Leonas Valkūnas, žr.: *BRMŠ*, p. 584, 597).

³² „*Gabie deuaite, pokielki garunuleiski kibirxtu*“ – „Gabiya, dievaite, pakelki liepsną, ne-leiski kibirkščių“ (žr.: *BRMŠ*, t. 2, p. 584, 597).

³³ Prieiga per internetą: <http://www.dainuskapis.lv/daina/28774-0-Rija-labibas-kul-sana> (žiūrėta 2012 03 21).

³⁴ Šmitas, Pēteris. *Latvių mitologija*, p. 38.

³⁵ Žr. *BRMŠ*, t. 2, p. 620, 628.

³⁶ Ten pat, p. 628.

³⁷ Ten pat, p. 624, 632.

³⁸ Apie šiaudų ritualinę paskirtį plačiau žr.: Balsys, Rimantas. „Dievo stalas“ XVI–XVII a. rašytinių šaltinių duomenimis. *Logos. Nr. 69*, 2011, p.150–162.

³⁹ *BRMŠ*, t. 3, p. 49.

⁴⁰ Greičiausiai šis vertimas suklaidino ir Lietuvių kalbos žodyno rengėjus, nes greta kitų *gabjaujo* reikšmių nurodoma ir ši – „klėties dievas, kaukas, gabvartas“; žr.: LKŽe (prieiga per internetą – <http://www.lkz.lt/>).

⁴¹ Būga, Kazimieras. *Raštai*, t.1, p. 210–211.

⁴² *BRMŠ*, t. 3, 2003, p. 259.

⁴³ Ten pat, p. 317.

⁴⁴ Ten pat, p. 241.

⁴⁵ Ten pat, p. 295–296.

⁴⁶ Pretorijaus užrašyta tokias Gabjaujui skirta malda: „Viešpatie dieve Gabjauji, šitas geras dovanas garbė Dievui iškūlėme, tu suteikei jėgų mums tai padaryti. Tu apsaugojai mūsų namus nuo daugelio pavojų, ypač kad ugnis bėdos mums nepadarytų. Meldžiame tave, ateinančiais metais duok mums daugiau, ne mažiau, geriau, ne prasčiau“.

⁴⁷ *BRMŠ*, t.4, 2005, p. 29.

⁴⁸ Ten pat, p. 41, 79.

⁴⁹ Balys, Jonas. *Raštai*, t.4, Vilnius, 2003, Nr. 68, 86, 90, 91.

⁵⁰ Vėlius, Norbertas. *Mitinės lietuvių sakmių būtybės. Laimos. Laumės. Aitvarai, kaukai. Raġanos. Burtininkai. Vilkolakiai*. Vilnius, 1977, p.168.

⁵¹ Rudent pirmo reizi rijų kurot, jánokauj gailis un rijas durvis jánotraipa ar gailja asinim, tad neizcelsies ugunsgrėks (prieiga per internetą - <http://valoda.ailab.lv/folkloraticejumi/>).

⁵² Rudeni, kad labiba jau ir rijā un kad pirmo reiz iet kurt krāsni, tad vajag ielikť veseľu vistas oľu krāsns bedrē. Tad būsot apaļi graudi (prieiga per internetą - <http://valoda.ailab.lv/folkloraticejumi/>).

⁵³ Apkūľibu ēšana un dzeršana uz rijas krāsns tikusi rĩkota Rijas kungam par godu, kas vienmēr dzĩvojoť rijā. Tādas viesibas varēja būt arī lielākas un no rijas pāriet uz istabu. Parasti vārĩjuši biezputru, lai nākošā gadā attiecĩgā raža būtu biežāka (prieiga per internetā - <http://valoda.ailab.lv/folkloraticejumi/>).

⁵⁴ Jasiūnaitē, Birutē. Velnio pavadinimai pagal gyvenamąjā vietā lietuvių tarmēse ir tautosakoje. *Baltistica. T. XLVI(1)*, 2011, p. 92.

⁵⁵ Perinamų kiaušinių.

⁵⁶ Balys, Jonas. *Raštai*, t. 4, Nr. 578–580.

⁵⁷ Ten pat, t. 3, Vilnius, 2002, Nr. 688–690.

⁵⁸ Ten pat, t. 4, p. 140 (nr. 17), p. 145 (nr. 34).

⁵⁹ Balys, Jonas. *Lietuvių kalendorinės šventės. Tautosakinė medžiaga ir aiškinimai*. Vilnius, 1993, p. 23.

⁶⁰ Buračas, Balys. *Lietuvos kaimo papročiai*. Vilnius, 1993, p. 110.

⁶¹ Rijā mēdz uzturēties velns; bērni vieni tāpēc bĩstas rijā iet (prieiga per internetā - <http://valoda.ailab.lv/folkloraticejumi/>).

⁶² Ja, rijā kuļoť, dzĩrd kādu troksni, tad papriekšu vajaga pārmest krustu un tad tikai iet apskatĩties (prieiga per internetā - <http://valoda.ailab.lv/folkloraticejumi/>).

⁶³ Rijā pie kurošas krāsns nedrĩkst gulēt, jo tad velns iemet krāsni (prieiga per internetā - <http://valoda.ailab.lv/folkloraticejumi/>).

⁶⁴ Vėlius, Norbertas. *Chtoniškasis lietuvių mitologijos pasaulis. Folklorinio velnio analizė*. Vilnius, 1987, p. 34, 40.

⁶⁵ Jasiūnaitē, Birutē. Velnio pavadinimai..., p. 92.

⁶⁶ Taip sakoma apie triukšmadarį (žr.: *Frazeologijos žodynas*. Redagavo Jonas Paulauskas, Vilnius, 2001, p. 824).

⁶⁷ Taip sakoma, kai pučia smarkus vėjas (žr.: ten pat, p. 815).

⁶⁸ Sakoma apie skubantį, nenustygstantį: „I diginiuos, i puldinės kaip vel[nia]s jaujos degti“ (žr.: *Lietuvių kalbos žodynas*, t.18. Vyriausiasis redaktorius Vytautas Vitkauskas. Vilnius, 1997, 647, toliau - LKŽ).

⁶⁹ Ten pat, p. 647.

⁷⁰ Buračas, Balys. *Lietuvos kaimo papročiai*. Vilnius, 1993, p. 109.

⁷¹ LKŽ duomenimis, žembė: a) siena tarp dubos ir jaujos; b) dubos krosnies pakura (LKŽ, t.30, 2002, p. 304).

⁷² Ten pat, t.18, p. 648.

⁷³ Plačiau žr.: Buračas, Balys. *Lietuvos kaimo papročiai*, p. 103; Merkienė, Regina. Žemaičių ir klapėdiškių linamynio talkos. *Kraštotyra*. Vilnius, 1967, p. 147; Vyšniauskaitė, Angelė. Lietuvių linininkystės papročiai. *Valstiečių verslai. Iš lietuvių kultūros istorijos*. t. 12. Vilnius, 1983, p. 158–159).

⁷⁴ „Plungės, Rietavo, Tverų ir kitose Telšių apylinkės vietose dar ligi šio meto yra išlikęs būdingas linamynio paprotys, vadinamas kuršio pamėklės puošimas ir jo vedimas į linamynį. <...> Kokios nors margos berno kelnės prikemšamos šiaudų. Apvelkama ilga miline. Veidas padaromas iš medžio su raudono buroko nosimi, o liežuvius iš ilgos kojinės. Pamėklės galva apmaukšlinama kailine kepure, o rankon įduodama linų pluktuvė. Taip aptaisyta kuršio pamėklė veda basliais ginkluoti vedliai į kaimyno linamynio klojimą. Nuvedę pamėklę prie klojimo durų, tyliai atidaro duris ir įvelka ją vidun. Kad talkininkai kuršio vedlių nepagautų, klojimo duris basliais užremia, o patys, už durų stovėdami, pasako prakalbą <...>. Linamynio talkininkai stengiasi kuršio vedlius pagauti ir pristatyti linų minti. Jeigu pavyksta kurį pagauti, tai tokį pririša prie mintuvų, ir jis, visiems iš jo juokiantis ir įvairiai tyčiojantis, turi visą naktį dykai dirbti, valgyti ir gerti niekas neduoda“ (Buračas, Balys. *Lietuvos kaimo papročiai*, p. 103).

⁷⁵ Anksčiausiai baigę kūlimą paprastai pučia ratų stebulę, taip pranešdami kaimynams, kad jie pirmieji baigė darbą ir neša „ridiką“ į dar tebekuliančiųjų jaują (žr.: Trinka, Vladas. Baigtuvių papročiai. *Gintasai kraštas*, Nr. 5, 1935, p. 243–244. „Ridikas“, Balio Buračo liudijimu, tai koks nors sunkus daiktas (dažniausiai akmuo ar koks kelmas), kuris įdedamas į iškultus šiaudus, kad nešantieji juos rezginėmis negalėtų pakelti (žr. Buračas, Balys. *Lietuvos kaimo papročiai*, p. 113).

⁷⁶ Žemaičių Kalvarijos kraštotyrininko Konstantino Bružo liudijimu, klojime buvo gaminama ir iki Užgavėnių dienos laikoma Morė. Į klojimą Morė grįždavo ir po Užgavėnių linksmybių: „Po dienos linksmybių „bobutėlė“ vėl grįžo į kluoną ir ten liko iki kitų metų. Atėjus laikui, vėl ją tvarkė ir net perdirbinėjo, atsieit, tobulino“. Pateikėjos gimimo metai ir pastaba, jog Morę daręs jos tėvas, rodytu, kad aprašyto papročio būta XIX–XX a. sandūroje (žr.: Bružas, Konstantinas. Apie senovines žiemos (Užgavėnių) tradicijas Varduos apylinkėse. *Kraštotyra*. Vilnius, 1979, p. 128).

⁷⁷ Rytų Lietuvoje itin populiarius supimasis per Velykas, siekiant, kad linai užaugtų kuo aukštesni. Paprastai stuokklės būdavo įrengiamos jaujose arba daržinėse (žr.: Balys, Jonas. *Lietuvių kalendorinės šventės. Tautosakinė medžiaga ir aiškinimai*. Vilnius, 1993, p. 153).

⁷⁸ Bielskis, Petras. *Lietuvos klojimo teatras*. Klaipėda, 1999, p. 11–13.

Drying Barn as Peasant's "Church" of the 16th – 17th Century

Summary

In the 16th-17th century, a drying barn was chosen for agricultural rites by the adherents of an ancient religion for several reasons. First, a spacious place was needed to seat "four to six villages"; second, it was necessary to have a fire to cook meat of a sacrificed goat being sacrificed on and to bake flat wheat cakes; third, a drying barn was usually constructed at some distance from other buildings so that passers-by or visitors propagating Christianity and fighting against the pagan rites in every possible way could not disturb or interrupt the rites or rituals being performed; and finally a drying barn was a place to store the fruits of a farmer's annual toil: harvested crops, flax, and hemp.